

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
GRAFIČKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

Ella Valentić

Sveučilište u Zagrebu
Grafički fakultet

Smjer: Dizajn grafičkih proizvoda

ZAVRŠNI RAD

USPOREDBA ULIČNE I DOKUMENTARNE FOTOGRAFIJE

Mentor:
dr. sc. Miroslav Mikota

Student:
Ella Valentić

“ In order to “give a meaning” to the world, one has to feel oneself involved in what one frames through the viewfinder. This attitude requires concentration, a discipline of mind, sensitivity, and a sense of geometry– it is by great economy of means that one arrives at simplicity of expression. One must always take photographs with the greatest respect for the subject and for oneself. ”

Henri Cartier-Bresson

SAŽETAK

Fotografija je jedinstveni trenutak promatran kroz oči fotografa koji postaje ovjekovječena poruka gledateljima. Ulična fotografija je poseban oblik fotografskog izričaja u kojem se pokušava prikazati svakodnevni čovjek, zaposlen čovjek prožet skrivenom emocijom koju vješti fotograf lako zapaža, te tako prikazuje novu dimenziju svakodnevnog života. Ulična fotografija se bavi ljudima dok se dokumentarna fotografija može odnositi na različita mjesta poput institucija, prirode. Dokumentarna prikazuje specifične događaje dok se ulična fotografija bazira na spontanom trenutku. U ovom se radu definiraju oba smjera to jest pristupi fotografiji, njihove sličnosti i razlike, oprema koja se najčešće koristi te se analiziraju primjeri kroz povijest, ali i u današnje vrijeme.

Ključne riječi: ulična fotografija, dokumentarna fotografija, kompozicija, spontanost

ABSTRACT

Photography is a unique moment seen through the eyes of the photographer which becomes a perpetuated message for the viewers. Street photography is a special form of photographic expression in which the everyday man is shown, a busy man who is permeated with a hidden emotion which is easily noticed by a skilled photographer, thus showing a new dimension to the everyday life. Street photography deals with people while documentary photography can relate to various places such as institutions, nature. Documentary photography shows specific event whereas street photography is based on a spontaneous moment. In this work, both courses are defined, i.e. approaches to photography, their similarities and differences, the equipment which is often used as well as analysis of examples throughout history, but also in modern times.

Key words: street photography, documentary photography, composition, spontaneity

SADRŽAJ:

1. UVOD	
1.1. Uvod u fotografiju	1
1.2. Cilj i zadaci završnog rada	2
2. TEORETSKI DIO	
2.1. Uvod u temu	3
2.2. Povijest ulične fotografije	4
2.3. Povijest ulične fotografije	8
2.4. Ulična fotografija	13
2.4.1. Kompozicija	14
2.4.2. Efekti	21
2.5. Dokumentarna fotografija	23
2.6. Usporedba ulične i dokumentarne fotografije	26
3. PRAKTIČNI DIO	
3.1. Ideja i izvedba projekta	27
4. AUTORSKE FOTOGRAFIJE I NJIHOVA ANALIZA	28
5. ZAKLJUČAK.....	35
6. LITERATURA	36

1. UVOD

1.1. Uvod u fotografiju

Fotografija je vizualni oblik umjetnosti kroz koji bilježimo stvarnost, događaje, sadržajne elemente. To je jedinstveni trenutak promatran kroz oči fotografa koji postaje ovjekovječena poruka gledateljima. Prototip današnjih fotoaparata je camera obscura. To je kutija čije unutrašnje plohe ne dopuštaju odraz svjetlosnih zraka. Zrake svjetlosti koje se odbijaju na sve strane od vanjskih predmeta prolaze kroz maleni otvor na jednoj strani camere obscurae te projiciraju sliku tih istih predmeta na suprotnu površinu. Ako na ekran stavimo fotoosjetljivu površinu, nakon eksponiranja dobit ćemo fotografiju. Fotografiju možemo podijeliti na analognu i digitalnu. Analogna fotografija podrazumijeva zapis na film, a digitalna eksponiranje digitalnog senzora. Kod analogne fotografije sliku stabiliziramo kemijskim procesom, a obradu slike obavljamo kemikalijama i kemijskim procesima te tako mijenjamo supstance koje tvore sliku dok u digitalnoj sliku stabiliziramo matematičkim operacijama uz pomoć koje izvode elektroničke komponente. U oba slučaja slika nastaje zahvaljujući fotoelektričnom efektu, a u fazi nastanka razlike se očituje u tome što je kod analogne fotografije taj efekt ireverzibilan dok je kod digitalne reverzibilan što znači da isti foto-osjetljiv medij možemo koristiti mnogo puta. [1, 2]

Fotografiju možemo podijeliti na mnogo žanrova, podžanrova i tema. Razlikujemo fotografiju po načinu izvedbe poput portretne i pejzažne koje se mogu javljati kod više žanrova. U portretnu spadaju fotografije ljudi, životinja, raznih događaja poput vjenčanja i koncerata. Pejzažna može biti turistička ili umjetnička. Socijalna fotografija je ujedino i dokumentarna, ali nije nužno obrnuto. Dokumentarna fotografija se može dijeliti na ratnu, socijalnu, uličnu, reportersku. Modna i ulična su povezane ovisno o tome da li je fokus na estetici ili na umjetničkoj i društvenoj strani.

1.2. Ciljevi završnog rada

Kroz završni rad voljela bih proučiti fotografiju kao medij izražaja, istražiti teorijsko znanje o fotografiji i njezinu primjenu u svakodnevnom životu, točnije, dva usko povezana žanra - uličnu i dokumentarnu fotografiju. Ova dva žanra imaju mnoge sličnosti u izvedbi, idejama i izgledu, ali su i dalje različiti po filozofiji koja stoji iza njih. Ono što možemo primjetiti na prvi pogled je, dakako, dramatičnost koja je prisutna u spomenutim žanrovima. Ljudi su najčešći subjekt fotografiranja, a njihove su priče ispričane kroz objektivnu ili subjektivnu prizmu.

Proučavanje povijesti razvoja ulične i dokumentarne fotografije, te ideja koje stoje u pozadini, omogućit će mi da to što bolje predočim uz samu primjenu tehnika. Alati koji će mi omogućiti primijenjeni rad su moj fotoaparati - *Nikon D5200* - te volja da izađem na ulicu, pristupim ljudima i uhvatim trenutak koji kroz fotografiju šalje snažnu poruku gledateljima.

2. TEORIJSKI DIO

2.1. Uvod u temu

Ulična i dokumentarna fotografija su dva ravnopravna žanra fotografije koja idu u dva bitno različita smjera. Ulična fotografija društvenu problematiku opisuje kao povremeni kvar u šarenoj i raznolikoj egzistenciji. Prikazuje stvarnost kroz subjektivan doživljaj fotografa koji sam stvara priču na fotografiji. Dokumentarna fotografija izražava dramatičnost društvenih zbivanja, socijalne nejednakosti te, svojom objektivnošću, želi poslati jasnu poruku gledateljima. Ulična fotografija je poseban oblik fotografskog izričaja u kojem se pokušava prikazati običan čovjek, zaposlen čovjek prožet skrivenom emocijom koju vješti fotograf lako zapaža, te tako prikazuje novu dimenziju svakodnevnog života.

2.2. Povijest ulične fotografije

Izumom fotografije nastaje i ulična fotografija. Njen izum, sredinom 19. stoljeća i razvoj, početkom 20. stoljeća, poklapa se s pojavom urbanizacije i globalizacije. Ulična fotografija se nalazi na raskrižju dokumentarne, fotoreporterske i umjetničke fotografije, ali nije niti jedan od tih pravaca. Kako bi bolje shvatili uličnu fotografiju potrebno ju je istražiti iz perspektive početaka fotografije s kraja 19. stoljeća. Neki autori definiraju uličnu fotografiju u smislu komentiranja socijalnih i kulturoloških događanja, dok je drugi tumače kao iskrene slike svakodnevnice na ulicama.

„Ulični fotografi slijede kratki trenutak, fotografirajući svoje modele, bilo otvoreno ili potajno, kao povremeni prolaznici ili sistematični promatrači.“ **Gilles Mora**

Pariz kao veliki imperijalni i kozmopolitski grad smatra se kolijevkom ulične fotografije. Grad je pridonio razvoju ovog žanra jednako kao što se kroz fotografski izričaj razvijao i sam grad. Ulična fotografija je nastala u vrijeme kada je glavnu riječ imalo slikarstvo. Ove dvije umjetničke tehnike bile su povezane. Slikari impresionizma su uz pomoć fotografije istraživali inovacije u kompoziciji. Razni pisci su inspiraciju za likove tražili u ljudima iz svakodnevnice koje bi slikali na ulici. [3]

No kroz povijest sam pojam uličnog fotografa se mijenjao. Na početku su to bile osobe koje bi slikale ljude na ulici za novce. Danas je ulični fotograf osoba koja se kreće po javnim mjestima, tj. ulicama te fotografira vrlo iskrene prizore. Neki od fotografa koji su među prvima usmjerili uličnu fotografiju u pravcu u kojem ide danas su **Andre Kertesz**, **Robert Doisneau** te **Wols**. Fotografije su crno-bijele, na njima se odvija određena igra s teksturom i materijalom. Prikazan je trag vremena i korištenja te kontrast stalnosti pločnika i fluidnosti vode. Na slici 1. prikazan je jedan takav primjer rane ulične fotografije. [3, 4]

Najvažniji fotograf, začetnik ovog i srodnih fotografskih žanrova, svakako je **Henri Cartier-Bresson**. Bio je majstor takozvane „iskrene fotografije“ i među prvim korisnicima filma *tipa 135*. Fotografijom se počeo baviti 1932. godine iako je prvenstveno htio biti slikar. 1947. godine osnovao je Magnum Photos, međunarodnu fotografsku agenciju s nekoliko drugih fotografa. Agencija uključuje fotoreportere iz cijelog svijeta koji su pokrili mnoge povijesne događaje 20. st. Njegov pristup fotografiji učinio ga je jednim od najpoznatiji fotografa sve do danas. Fotografiji je

pristupao vrlo studiozno, ali i intuitivno. Nije se fokusirao na razvijene fotke, koliko je proučavao nerazvijene filmove te samim time usavršavao kompozicijske vještine. Jedinstveni iskreni trenutak, koji je njegov osobni potpis, je daleko od jednostavnog fotografiranja. Bresson bi fotografirao jednu scenu više puta, iz više različitih kuteva i pozicija. Na slici 2. je primjer Bressonove fotografije, kompozicijski namještena scena koja samo čeka slučajnog prolaznika. [4, 5]

Marija Braut jedna je od najznačajnijih hrvatskih fotografkinja. Fotografirala je razne prizore na zagrebačkim ulicama, od ambijenata do svakodnevnih prolaznika. Njene kompozicije koncipirane su na kontrastima izrazite crne koja nagovješta tjeskobu življenja. Na slici 3. njena je ulična crno-bijela fotografija u Zagrebu.[6]

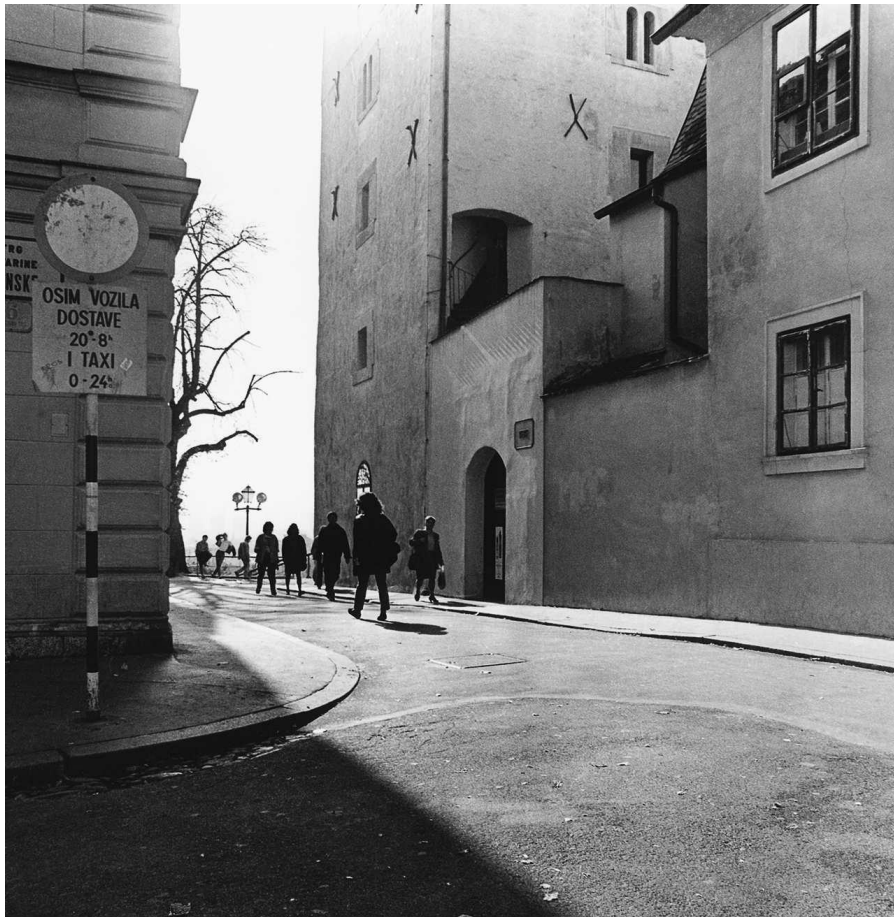
Vivian Maier američka je ulična fotografkinja koja je djelovala 1950-ih i 60-ih godina. Nikada nije razvila svoje negative te je bila potpuna nepoznanica u svijetu fotografije sve do 2009. godine. Pošto je morala otplatiti stanarinu prodala je svoje negative uz mnoge druge stvari. Većina njenih fotografija su crno-bijele te prikazuju prolazne trenutke u kojima se skrivaju vrlo intimne i duboke emocije (slika 4.). [7]

Slika 1. Robert Doisneau - Pavement (1932.)

Slika 2. Henri Cartier-Bresson

Slika 3. Marija Braut – Prolaz Dverce (1990.)

Slika 4. Vivan Maier, primjer ulične fotografije (1950-60.)

2.3. Povijest dokumentarne fotografije

Pojavom fotografije, krajem 19. i početkom 20. stoljeća, dolazi do mogućnosti podizanja svijesti društva o tada aktualnim društvenim nepravdama. Prikazuju se očajni uvjeti radnika u velikim sirotinjskim četvrtima, barbarizam dječjeg rada, linč ljudi te područja devastirana ratom. Fotografije obiluju iskrenom realnošću, prikazuju onaj svijet kojem se u tadašnje vrijeme nije pridodavalo značenje. Neki od autora koji su djelovali u Americi početkom 20. stoljeća su **Alfred Stieglitz**, **Paul Strand**, **Jacob Riis**, **Lewis Hine** i mnogi drugi. [8]

Jacob Riis bio je reporter u „New York Tribuneu“. Njegove reportaže i fotografije zloglasnih američkih četvrti imale su velik doprinos u društvenim reformama i promjenama u gradu. Na slici 5. vidimo jedan od primjera surovog stanja na ulicama New Yorka. [9]

Slika 5. Jacob Riis – Children Sleeping on the New York Streets (1888.)

Lewis Hine bio je fotograf „National Child Labor Committeea“, organizacije koja se borila za poboljšanje prava djece radnika. Hine je uslikao brojne fotografije koje su prikazivale rad djece u neljudskim uvjetima u raznim tvornicama, obrtima i slično. Lewis Hine je svojim fotografijama pomogao izmijeniti zakone za zaštitu djece

radnika u SAD-u. Samim time dokazuje kako je fotografija toliko moćan medij da može izazvati radikalne promjene u društvu. Na slici 6. je primjer djece radnika koji ostavljaju dojam apsurdna, jer im je stav potpuno odrastao što povećava dramatičnost. [9, 10]

Slika 6. Fotografija dječaka radnika, Lewis Hine

Glavna svrha dokumentarne fotografije je da utječe na javnost i potakne društveno-političke promjene. Kako bi privukli javnost, sadržaji dokumentarnih fotografija često su šokantni. Tijekom ratnog i poslijeratnog vremena dokumentarna fotografija poprima izuzetnu važnost. Pokazuje široj javnosti sadržaj koji je nedostupan i nezamisliv za ono vrijeme. Ratna fotografija obiluje duboko potresnim prizorima koji osvještavaju gledatelja uzrokujući vrlo duboke emocije. Dokumentarna fotografija je oblik svjedočanstva, otvara vrata običnim ljudima u svijet objektivne i surove stvarnosti.

Ratno razdoblje privuklo je mnoge fotografe da dokumentiraju različite aspekte rata, od borbenih zrakoplova do svakodnevnog života vojnika. Tako je, na primjer, vrlo priznati fotograf **Edward Steichen** odlučio sudjelovati u dokumentiranju Prvog i Drugog svjetskog rata. U Prvom svjetskom ratu letio je izvidničkim zrakoplovom iznad vojnika te bilježio bombardiranja i ratna razaranja (slika 7.). Još jedno ime ratne

dokumentarne fotografije je svakako **Al Chang**, dvaput nominiran za Pulitzerovu nagradu. Sudjelovao je u Korejskom i Vijetnamskom ratu, fotografirajući stanje na bojištima i vojnike zabilježivši mnogo tragičnih emocija (slika 8.) . [11, 12]

Slika 7. Fotografija bombardiranja iz aviona, Edward Steichen

Slika 8. Korejski rat, Al Chang

U poslijeratno doba, dokumentarna fotografija se fokusira na svakodnevnog čovjeka, podvrgnutog društvenim promjenama i preprekama. Neki od značajnih socijalno-dokumentarnih fotografa u to vrijeme bili su **Diane Arbus**, **Robert Frank** te **William Kline** (slika 9.) (slika 10.).

Slika 9. Gun 1, William Klein (1955.)

Slika 10. The Americans, Robert Frank (1955.)

Don McCullin jedan je od poznatijih fotografa dokumentarne fotografije, s naglaskom na ratnu fotografiju. Glavna tematika je prikaz istine na vrlo dirljiv način. Fokusira se na zapostavljenu stranu društva, a to su nezaposleni, osiromašeni i gladni. Prikazuje mnoge proteste i ulične pobune gdje do izražaja dolazi ljudska strast prema slobodi i vlastitim pravima (slika 11.). [8]

Slika 11. Demonstracije u Londonu, Don McCullin (1960.)

Ono što fotografe dokumentarne, ratne, socijalne i reporterske fotografije čini izvanrednima, hrabrost je koju pokazuju kroz spremnost na izlazak iz granica u kojima se osjećaju ugodno. No, ne samo to, nego i vrlo često riskiraju vlastite živote da bi prenijeli sliku stvarnosti. Iako su okruženi teškim životnim situacijama, što većina ljudi ne bi mogla prihvatiti, uspijevaju se boriti i za viši cilj, a to je slanje poruke društvu kao cjelini te izazvati u nama snažne emocije kao put prema iskonskoj promjeni.

2.4. Ulična fotografija

Ulična fotografija je žanr u fotografiji koji se bazira na spontanom trenutku i neposrednoj reakciji iza i ispred objektiva. Koliko je bitan subjekt toliko je važan i sam fotograf. On je taj koji procjenjuje trenutak u sekundi, stvarajući kompoziciju koja širi neku dublju poruku. Kod ulične fotografije nema poziranja ili posebnog planiranja unaprijed. Fotograf živi u simbiozi s ulicom i njenim sadržajem, stvarajući tako paralelnu stvarnost koja nam često promiče, jer ne obraćamo dovoljno pažnje na nju. Fotograf pretvara obične prolaznike u prepoznatljiva lica, ona lica s kojima se možemo poistovjetiti. Kroz taj koncept često sam fotograf izražava vlastitu emociju, subjektivan doživljaj svijeta. Ulična fotografija je bazirana na kontrastima. To mogu biti zaista svi kontrastni odnosi (crno-bijelo, mutno-oštro, pokret-mirno, staro-mlado, konvencionalno-nekonvencionalno). Bitno je uočiti zanimljive uzorke, što u okolini, što kod čovjeka te u njihovoj međusobnoj interakciji. Ulična fotografija iziskuje studiju pokreta, spremnost na čekanje i neprestanu dostupnost fotoaparata.

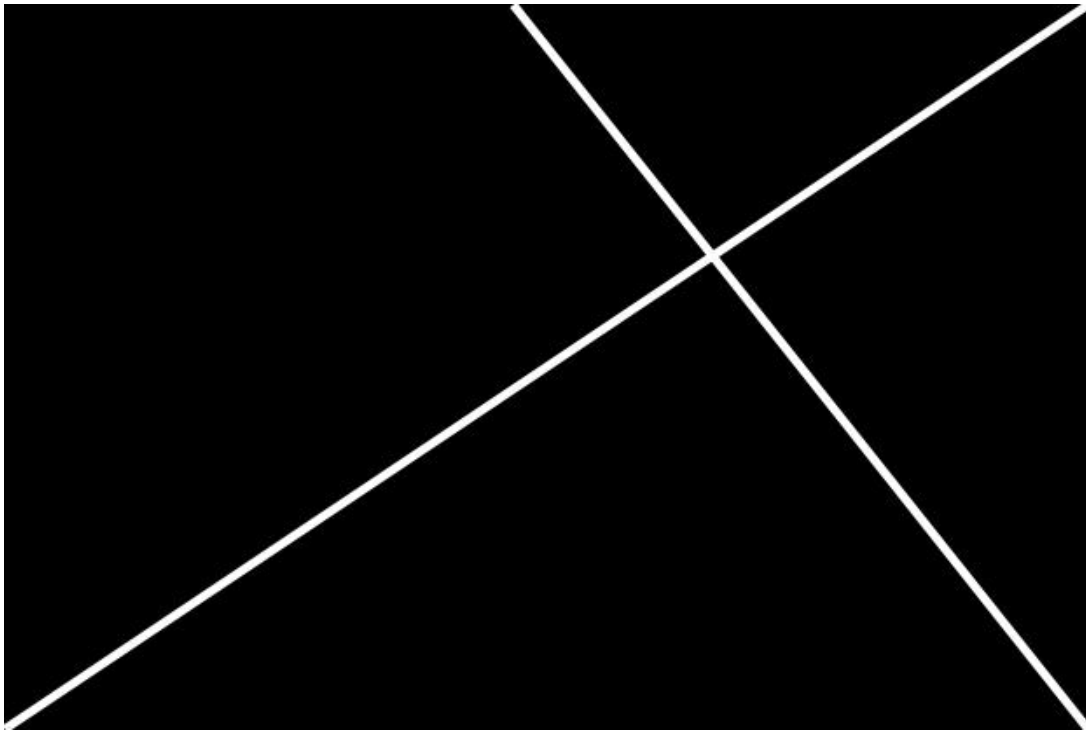
Najvažnija stvar kod ulične fotografije je znati gledati. Gledati u smislu uočavanja, znati prepoznati buduću kompoziciju. Kod slaganja kompozicije obraća se pažnja na međusoban odnos oblika, linija, ploha, sjena, poze tijela. [13, 14]

2.4.1. Kompozicija

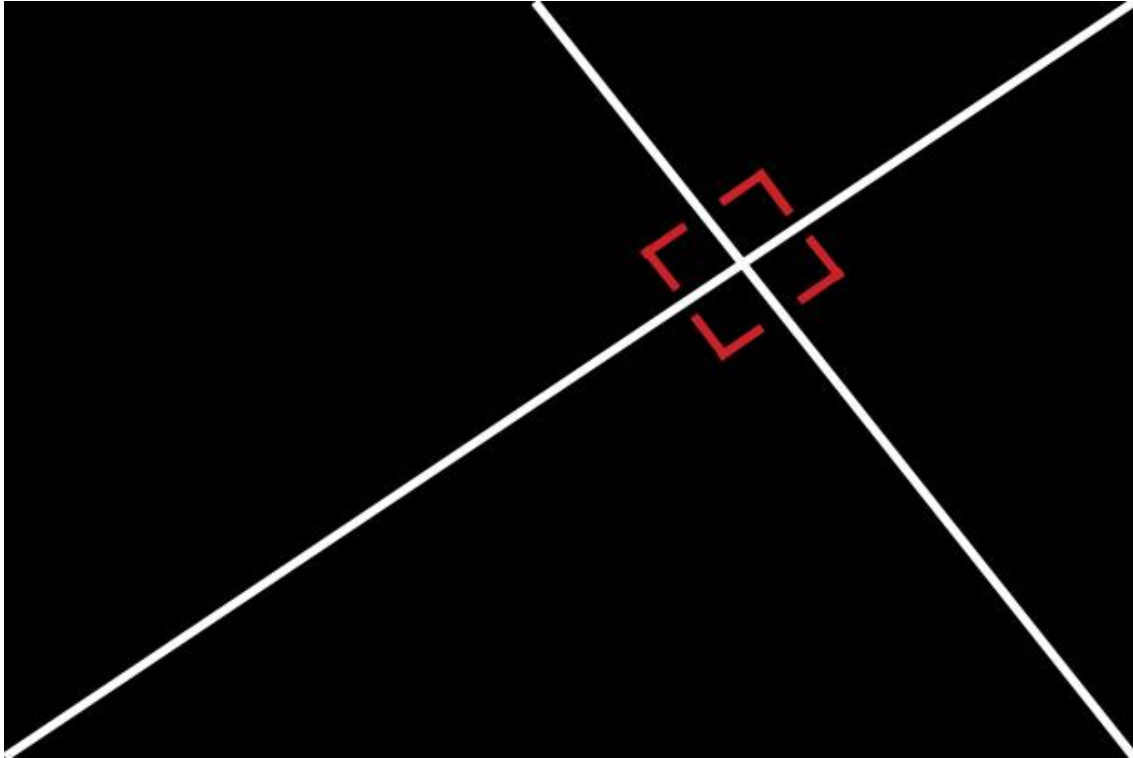
U uličnoj fotografiji kompozicija igra važnu ulogu u smislu da učini fotografiju vizualno što privlačnijom. Pošto je to žanr koji se bazira na dinamici i spontanom trenutku, često nije moguće sasvim isplanirati kompoziciju fotografije. Veći je fokus na traženju scene i skrivene emocije. Cilj kompozicije je da fotografija bude zanimljiva i najobičnijem promatraču koji nema saznanja o pozadini priče ili tehnici izvedbe. Neke od stvari na koje možemo paziti, kako bi što bolje vizualno ukomponirali fotografiju, primjena su dijagonali, linija vodilja, krivulja, odnosa objekta prema pozadini. No pošto je ulična fotografija prilično dinamičan medij, vrlo često fotograf nije u mogućnosti pridržavati se svih zakona optičke ravnoteže. Tu nam pomažu alati poput croppinga, rotiranja slike, zrcalnog okretanja, dodavanja boje ili crno-bijelog efekta. [13]

a) Primjena dijagonala u kompoziciji

Primjenom dijagonala postiže se veća dinamika u kompoziciji. Ne trebaju se izbjegavati vertikalne i horizontalne linije, ali ako ukomponiramo više dijagonalnih linija dobivamo mnogo zanimljiviji efekt. Bitno je spomenuti i neizostavno pravilo trećine. Kod pravila trećine, slika je podijeljena u devet jednakih dijelova, dvjema horizontalnim i dvjema vertikalnim crtama, koje su jednako razmaknute. Time nastaju četiri sjecišta u koji se obično smješta glavni objekt na slici. Pojam koji vežemo uz dijagonale je *zlatni trokut*, tj. primjena zlatnog reza. Povlačimo dijagonalu pomoću koje dobivamo dva trokuta (slika 12.) te još jednu liniju koja dijagonalu sječe pod pravim kutom (slika 13.). Na slici 14. pravilo je primijenjeno. [13, 15]

Slika 12. Zlatni trokut

Slika 13. Centar zlatnog trokuta

Slika 14. Primjena zlatnog trokuta na fotografiji Henri Cartier-Bressona

b) Primjena linija vodilja

Linije koje nam vizualno sugeriraju u kojem pravcu da gledamo fotografiju, tj. što je u fokusu na fotografiji, linije su vodilje. One su dio kompozicije u fotografiji, mogu se granati u svim smjerovima, ali bitno je da vode do ključnog elementa slike. Linije su direktno ovisne o kutu snimanja i visini promatranja objekta. Jedan od jasnijih primjera spomenutog je prikazan na slici 15. [13]

Slika 15. Henri Cartier-Bresson – The Allee du Prado

c) Odnos subjekta prema pozadini

Dobra kompozicija se bazira na kontrastima. Subjekt je najuočljiviji ako potpuno iskače u odnosu na pozadinu. Pošto je ulična fotografija uglavnom crno-bijela, takav je odnos na samoj kompoziciji. Na slici 16. je primjer kontrasta pozadine i subjekta, fotografija Marije Braut. [13]

Slika 16. Marija Braut – Nevjesta (1968.)

d) Primjena krivulja

Krivulje također kreiraju osjećaj dinamike na fotografiji. Možemo ih pronaći posvuda, od oblika i položaja ljudskog tijela do arhitekture. Priroda sama po sebi obiluje krivuljnim oblicima te primjenom toga u kompoziciji dajemo dojam prirodnog pokreta, odnosno akcije. Krivulja može biti jedan ili više detalja, a obično je moguće pronaći mnogo krivulja kojih nismo ni svjesni, ali i dalje djeluju na našu percepciju (slika 17.).
[13]

Slika 17. Primjer primjene krivulja u kompoziciji

e) Fokus na detalje

Pomoću detalja mijenja se cijeli koncept kompozicije. Detalji se mogu odnositi na bezbroj stvari, npr. uličnu umjetnost poput grafita, plakate, crteže, odraze u staklu, fragmente arhitekture. Gdje god da krenemo sve ima potencijala biti iznimno zanimljivo i estetski privlačno. [13]

„Obično se radi o osobi, vozilu ili životinji koji se kreću u prostoru koji je predodređen za kompoziciju. Na početku će vam možda biti teško to vizualizirati zato što uglavnom vidimo stvari onakvima kakve jesu, a ne kakve bi mogle biti. No, kao i sa svime, praksom se dolazi do savršenog.“ [16]

Analogna fotografija je obilježila cijelo stoljeće fotografije, no u primjeni je i danas. Iako digitalna fotografija nudi niz mogućnosti, većina fotografa će se složiti kako analogna fotografija mnogo više odgovara ovom žanru. Jednostavno je moguće uhvatiti trenutak skrivene emocije, dramatičnost je veća, kontrasti su naglašeniji. Ima neke čarolije u činjenici da fotografiju možemo vidjeti tek kad razvijemo, a ne da nam se odmah prikaže na ekranu digitalnog fotoaparta.

2.4.2. Efekti

a) Siluete

Siluetama naglašavamo dramatičnost trenutka, emocije i kompozicije. Silueta stvara dojam misterije i stvarnosti u nestvarnome. Kopka nas da razmišljamo o priči iza fotografije. Na silueti ne možemo raspoznati emociju na licu, detalje u govoru tijela, a svejedno ima snažan utjecaj na promatrača. Efekt siluete dobivamo tako da osobu ili objekt koji slikamo stavimo ispred izvora svjetla. Koristimo ekspoziciju koja je nešto niža od idealne kako bi dobili konkretnije crne obrise. Na slici 18. prikazana je autorska fotografija na kojoj jasno vidimo spomenuto. Ako u željenu kompoziciju smještamo više silueta, bitno je da se one međusobno komplementiraju. [16]

b) Refleksija

Refleksije na fotografiji su zanimljiv element koji je moguće upotrijebiti na razne načine. Možemo fotografirati odraze ljudi u izlozima, ukomponirati refleksiju i sadržaj iza izloga, iskoristiti zrcala, odraz u vodi. Tako na autorskoj fotografiji (slika 19.) vidimo primjer refleksije u izlogu. Najbitnije je naučiti gledati, razdvajati cjelinu od detalja i tako na kreativan način kombinirati figurativno i apstraktno. [16]

Slika 18. Primjer siluete

Slika 19. Primjer refleksije

2.5. Dokumentarna fotografija

Dokumentarna fotografija je žanr u fotografiji koji se odnosi na događaje relevantne za povijest te svakodnevni život čovjeka kroz povijest. To je fotografija usmjerena prema objektivnoj stvarnosti, samom događaju u službi dokumentiranja povijesti. Glavno usmjerenje dokumentarne fotografije su specifični događaji povezani s društvenom i socijalnom tematikom. Čovjek je predmet studije, prikazuje se njegova emocionalna dubina „zakopana“ pod teretom stvarnosti. Često se stavlja naglasak na događaje poput ratova, pobuna i protesta, jer se pokušavaju pokrenuti promjene u načinu razmišljanja kod promatrača. U kritičnim situacijama postavljaju se egzistencijalna pitanja, a prikazom takvih scena moguće se poistovjetiti s ljudima. Dokumentarna fotografija je izravno povezana s fotografskim novinarstvom. Mnogi od najvećih fotografa bili su ujedino i reporteri i novinari. Njihova uloga je istraživanje i upoznavanje javnosti s istinom. No ta istina ne mora uvijek biti povezana s nekom problematikom. Dokumentarna fotografija slijedi jednu temu ili priču koja se razvija s vremenom, dok foto-novinarstvo pokriva priče u realnom vremenu.

Neke od stvari koje su vrlo bitne kod samog fotografiranja:

- 1) Sama riječ „dokumentarno“ se odnosi na činjenicu da je subjekt fotografiran u svom okruženju. Okruženje definira priču koja oslikava osobu.
- 2) Bitno je uhvatiti esenciju, srž osobnosti subjekta.
- 3) Detalji su neizostavna komponenta u pričanju priče.
- 4) Kompozicijski, subjekt je usklađen s okruženjem. Ono što je u kadru mora prikazivati istinu.
- 5) Nije sve u frontalnom portretiranju. Ponekad i sam govor tijela subjekta može djelovati vrlo snažno u prikazu osobnosti i poruke.
- 6) Kroz foto-esej priča može biti rastavljena na više manjih komponenti. [17]

Foto-esej je zbirka slika koje su smještene u određenom poredku kako bi ispričale neku priču. Pokazuju razvoj događaja, emocija i koncepata. [18]

Foto-esej na slici 20. prikazuje posljednje brazilsko pleme koje živi nomadskim načinom života. Od njihovog privremenog teritorija uslikanog iz zraka, do prikaza

njihovog zajedničkog svakodnevnog života. Ovdje je riječ o borbi za opstanak, pošto je njihov način života u današnje vrijeme društveno nezamisliv i ne uklapa se u društvene norme.

Slika 20. Domenico Pugliese – Awa, foto-esej

Jedan od najpoznatijih dokumentarnih fotografa današnjice je **Sebastião Salgado**. Svoje je projekte fotografirao diljem čitavog svijeta u potrazi za pričama socijalno-dokumentarne prirode. Sam je rekao kako je većina njegovih projekata usmjerena na globalizaciju i ekonomsku liberalizaciju. Fotografijom prikazuje one koji nemaju moć u svojim rukama, one na dnu društvene ljestvice. To je uglavnom jeftina radna snaga u zemljama trećeg svijeta te općenito siromašni ljudi. Na slici 21. prikazani su ljudi koji iskapaju zlato u Brazilu. Iako izgledaju kao robovi, to su bili ljudi iz cijeloga svijeta i iz svih mogućih krugova koji su jednostavno bili u potrazi za bogatstvom. [19]

Slika 21. Sebastiao Selgado - Gold Mining in Brazil

2.6. Usporedba ulične i dokumentarne fotografije

Kroz dokumentarnu fotografiju spoznajemo istinu kako je prikazana, ne iščitavamo između redaka nego gledamo ravno u srž poruke ili informacije. Ulična fotografija ne servira jednu jedinu opciju gledanja na slikanu informaciju. Fotografija se naposljetku ni ne gleda kao dio informacije već nam daje nešto puno osobnije. Uvodi nas u tu skrivenu emociju u prikazu svakodnevnog života. Prikazuje ljude u djeliću sekunde kada zaboravljaju na predstavu života i prepuštaju se trenutku. Na fotografu je da uoči taj dijelić vremena koji mora kompozicijski uskladiti. [20]

Kod ulične fotografije najčešći subjekti su ljudi, no ponekad se u kompoziciji može nalaziti samo fragment ulice. Ulična fotografija se provodi na javnim mjestima, najčešće ulici. Dokumentarna je vezana uz mjesto događaja, a to se može odnositi i na eksterijer i na interijer. Ulična se bavi životom, prolaznošću vremena, suptilnim načinima prikaza emocije dok se dokumentarna fokusira na život u specifičnim trenucima. Glavna razlika ova dva žanra su subjektivnost i objektivnost. Ulična fotografija je vrlo subjektivna te potpuno ovisi o fotografu i njegovoj interpretaciji. Dokumentarna je objektivna u smislu da prikazuje događaj koji je istinit. No sama izvedba dokumentarne može ostaviti vrlo snažnu društveno-socijalnu poruku. Brojni su primjeri fotografija iz trećeg svijeta, ratnih zbivanja i slično kada su fotografi dočaravali problematiku te nas samim time pozivali na promjenu. Ulična fotografija se ne koncipira na društvenoj problematici, iako ju može prikazati iz neke nove perspektive. Ulični fotograf stvara nove situacije slažući različite kompozicije dok je dokumentarni motiviran jednom temom koju istražuje kako bi podigao svijest. [20]

3. PRAKTIČNI DIO

3.1. Ideja i izvedba projekta

Usporedba ulične i dokumentarne fotografije kroz praktičan rad najbolji je način kako bi se spoznala njihova razlika, ali i njihova sličnost. Prije nego što sam počela sa završnim radom, moje znanje o ova dva žanra bilo je dosta ograničeno. Mnogi primjeri fotografija, dokumentarci, knjige, članci su me pripremili na vlastito iskustvo sa samim fotkanjem. Odlučila sam koristiti crno-bijelu tehniku za sve fotke, kako bi im dala zajedničku poveznicu. Ali i time ih više vraćamo u prošlost, u analogno doba. Oprema koju sam koristila za izvedbu projekta je digitalni fotoaparati Nikon D5200, te objektivima 18-55mm i 55-300mm. Prvi dio praktičnog dijela je ulična fotografija. Mnogi misle kako je jednostavno biti ulični fotograf, a ja se ne bi složila s time. Za najbolje rezultate bitno je provoditi što više vremena u pokretu, uvijek uza sebe nositi fotoaparat te imati volje za proučavanjem kompozicije, tehnike i ljudske psihologije. Kako bi fotka bila što uvjerljivija dobro je slikati na što neprimjetniji način, jer se autentičnost emocije smanjuje samom spoznajom o fotografiranju.

Drugi dio fotografiranja se odnosi na dokumentarnu fotografiju. Iako je u svojoj definiciji jednostavnija od ulične, u samoj primjeni sam imala više problema što se tiče dokumentarne fotografije. Naime, proučavajući dokumentarnu najčešće se susrećemo s ratnom fotografijom, trećim svijetom i vrlo dubokim društvenim problemima. Htjela sam prikazati nešto slične tematike, no u više pokušaja nisam uspjela naći snažan i istinit prizor. No pošto se dokumentarna veže za dokumentaciju događaja, prilika za to mi je bio Špancirfest. Tamo sam mogla ukomponirati uličnu i dokumentarnu fotografiju slikajući ulične zabavljače. Drugi motiv je Savska 66, što je i dalje vrlo aktualna tema. Dokumentiranjem te lokacije, dokumentira se istinita priča. Način fotografiranja je vrlo direktan, više objektivniji nego subjektivniji, ali može također imati naznake umjetničke fotografije.

Ovaj projekt mi je bio savršena prilika da naučim nešto o tehnikama koje su ključne za razvoj fotografije, da se sama nađem u situacijama kada moram promišljati i istraživati. Obzervacija je definitivno bitna komponenta oba žanra, te spremnost da se iskoristi svaki mogući trenutak.

4. AUTORSKE FOTOGRAFIJE I NJIHOVA ANALIZA

Slika 22. Ulična fotografija 1, autorska fotografija

Datum: 24.7.2015.

Vrijeme eksponiranja:1/160

Otvor objektiva: 4,5

Osjetljivost: 160/21 ISO

Objektiv: 55-300@55mm

Slika 22. nastala je rano popodne, na sunčan dan. Izabrala sam jedan prolaz u llici kako bi isprobala namještenu kompoziciju za uličnu fotografiju. Na taj način lakše je predvidjeti željenu situaciju, samo je pitanje vremena kada će kompozicija biti upotpunjena elementima. Djevojka koja stoji na prolazu je kontrastno osvijetljena te crno-bijela tehnika fotografije čini njenu figuru dramatičnom. Djevojka je statična, dok je prolaznik u dinamičan. Objektiv koji sam koristila je 55-300mm, no koristila sam samo 55mm jer nisam bila na velikoj udaljenosti. Otvor objektiva je 4,5 kako bi dubinska oštrina bila manja i veći fokus bio na prolaznicima.

Sama fotografija ne dokumentira neki događaj, već spontani trenutak koji se odvija na ulici. Prenesena poruka ovisi o gledatelju, a po meni definira prolaznost vremena. Djevojka ima zamišljeni pogled u daljinu, dok se sve oko nje kreće. Položaji nogu su također vrlo zanimljivi u kompoziciji, noge djevojke čine jednu vertikalnu liniju, a noge prolaznika su linije u pokretu.

Slika 23. Ulična fotografija 2, autorska fotografija

Datum: 23.7.2015.

Vrijeme eksponiranja:1/80

Otvor objektiva: 5,6

Osjetljivost: 2500/21 ISO

Objektiv: 18-55@55mm

Slika 23. nastala je predvečernjim satima kada je potrebna veća ISO vrijednost. Lokacija je na Dolcu, a prikazuje ženu koja stoji i gleda u daljinu. Objektiv koji sam koristila je 18-55mm, na 55 mm sam morala stati malo bliže, no ona nije obraćala pažnju na mene nego je bila u svojim mislima. Na fotografiji je prisutan kontrast između subjekta i pozadine. Pošto je fotografija bila podeksponirana, kasnije sam malo popravila ekspoziciju i svjetlinu u Camera Rawu.

Fotografija ne prikazuje određeni događaj ili snažnu društvenu poruku, nego spontanog pojedinca, osobu kroz čiju emociju se možemo poistovjetiti s vlastitim svijetom impresija.

Slika 24. Dokumentarna fotografija 1, autorska fotografija

Datum: 22.8.2015.

Vrijeme eksponiranja:1/100

Otvor objektiva: 5,6

Osjetljivost: 500/21 ISO

Objektiv: 18-55@55mm

Slika 24. primjer je dokumentarne fotografije, točno dokumentiranja događaja. Radi se o zabavljačima Cymbalobyyette na Špancirfestu. Slikala sam u raw formatu, tako da kasnije eventualno mogu popraviti tehničku stranu. Fotografija je crno –bijela jer smatram da crno-bijela čini ekspresiju intenzivnijom, dramatičnijom i teatralnijom. Vrijednost otvor objektiva je najniža mogući za korišteni objektiv i ISO vrijednost je 500, pošto se radi o predvečernjim satima Koristila sam tehniku cropanja u Photoshopu kako bi naglasila najbitniji dio kadra, a to su zabavljači.

Zanimljivo je kako ovo u isto vrijeme može biti dokumentarna i ulična fotografija iz razloga što bilježi određeno zbivanje, ali u sebi nosi neku skrivenu emociju.

Slika 25. Dokumentarna fotografija 2, autorska fotografija

Datum: 1.9.2015.

Vrijeme eksponiranja: 1/160

Otvor objektiva: 4,8

Osjetljivost: 100/21 ISO

Objektiv: 55-300@125mm

Slika 25. prikazuje scenu u Savskoj 66, te samim time dokumentira događaj koji je aktualan. Korišten je 300 mm objektiv na 125 mm, otvor objektiva je 4,8 što rezultira malom dubinskom oštrinom. Scena prikazuje ljude, njihov ambijent i elemente koji ih okružuju. Ovom scenom sam se htjela približiti fotoreporterstvu, stvarnom društvenom događaju koji se bilježi. Crno-bijela tehnika je definitivno najbolji odabir za fotografije koje obiluju dramatičnošću i socijalnom tematikom. Fotografija je croppana zbog usklađivanja kompozicije.

5. ZAKLJUČAK

Uličnu fotografiju je teško sasvim jasno definirati, staviti je u kalup. Ono što mi se iznimno sviđa kod ulične fotografije je osjećaj sličan igri. Pod to spada faktor neočekivanog, spontanosti, osjećaj kao da su sve mogućnosti otvorene. Istraživanjem o uličnoj fotografiji nisam našla ni jednu definiciju kroz koja bi najbolje opisala taj žanr. Općenito, moguće je pogledati mnogo dokumentaraca, pročitati mnogo knjiga, a da i dalje ne shvatimo smisao ulične fotografije.

Ono što mijenja cijelu priču je trenutak kada izađemo na ulicu, s kamerom i započnemo vlastito putovanje. Kroz fotografiranje na ulici razvija se sposobnost promatranja okoline. Osobno sam doživjela puno veću povezanost sa svima koji su me okruživali. Pitala sam se kako je to percipirati život kroz tuđe oči i jedna od glavnih spoznaja je činjenica - koliko smo svi apsolutno različiti, ali i apsolutno isti. Svi mi smo vođeni emocijama koje uspješno skrivamo ili ih otvoreno pokazujemo. No koliko god se trudili skrivati ih pred drugima, uvijek postoji taj dijelić sekunde kada se prepuštamo mislima i ako smo te sreće da nas netko fotografira u tom trenutku, autentičnost emocije biti će puno veća. Put kroz uličnu fotografiju je veoma osobna stvar, jer se sami povezujemo s ljudima, postajemo podložniji empatiji. Objektivnost i ulična fotografija su dva sasvim različita pojma. Kroz objektivnost ne možemo shvatiti njenu bit jer bez povezanosti sa prolaznicima, sadržaj koji fotografiramo, bit će previše sterilan i bezizražajan.

Dokumentarna fotografija pojam je koji se može odnositi na više smjerova. Tako razlikujemo fotoreportersku, ratnu, socijalnu te uličnu dokumentarnu fotografiju. Glavno usmjerenje dokumentarne fotografije su specifični događaji povezani s društvenom i socijalnom tematikom. Čovjek je predmet promatranja te se često stavlja naglasak na događaje poput ratova, pobuna i protesta, jer se pokušavaju pokrenuti promjene u načinu razmišljanja kod promatrača. U kritičnim situacijama postavljaju se egzistencijalna pitanja, a prikazom takvih scena moguće se poistovjetiti s ljudima.

6. LITERATURA

1. ***<http://fotografija.hr/poceci-fotografije-camera-obscura/> - *Počeci fotografije - Camera obscura*, 01.08.2015.
2. *** [http://www.fot-o-grafiti.hr/nauci/digi-osnove/%C5%A1-zna%C4%8Di-digitalno – Što znači digitalno](http://www.fot-o-grafiti.hr/nauci/digi-osnove/%C5%A1-zna%C4%8Di-digitalno-%C5%A1to-zna%C4%8Di-digitalno), 01.08.2015.
3. Clive Scott (2007). *Street Photography – from Atget to Cartier-Bresson*, I.B. Tauris & Co. Ltd, New York
4. Eric Kim (2013). - *The History of Street Photography: Timeless Insights You Can Learn*, dostupno na: <http://erickimphotography.com/blog/2013/03/04/timeless-insights-you-can-learn-from-the-history-of-street-photography/> , 22.7.2015.
5. ***https://hr.wikipedia.org/wiki/Magnum_Photos – *Magnum Photos*, 30.7.2015.
6. ***<http://fotografija.hr/marija-braut/> - *Marija Braut*,30.7.2015.
7. ***https://en.wikipedia.org/wiki/Vivian_Maier – *Vivian Maier*, 31.7.2015.
8. ***https://en.wikipedia.org/wiki/Social_documentary_photography– *Social Documentary Photography*, 22.7.2015
9. ***http://www.metmuseum.org/toah/hd/edph/hd_edph.htm – *Early Documentary Photography* , 22.7.2015.
10. ***<http://www.cbsnews.com/pictures/the-father-of-documentary-photography/5/> - *The Father of Documentary Photography*, 22.7.2015.
11. ***<http://hyperallergic.com/135460/edward-steichens-war-years/> - *Edward Steichens War Years*, 25.7.2015.
12. ***<http://the.honoluluadvertiser.com/article/2007/Oct/03/In/hawaii710030393.html> – *Al Chang, combat photographer*, 25.7.2015.
13. ***<https://www.youtube.com/watch?v=rDqsdZgt23g> - *Introduction to Composition for Street Photography*, 21.7.2015.
14. ***http://www.e-fotografija.com/cro/publish/article_143.shtml - *Osnove i tehnike fotografiranja IV. (kompozicija slike)*, 30.7.2015.

15. ***http://photoinf.com/Golden_Mean/Eugene_Ilchenko/GoldenSection.html - *Golden Section and Photography*, 22.7.2015.
16. John Garrett, Graeme Harris (2013). *Complete Photography Projects*, HarperCollinsPublishers, London
17. ***<http://digital-photography-school.com/documentary-photography-six-tips-for-creating-a-legacy/> - *Documentary Photography – Six Tips for Creating a Legacy*, 25.7.2015.
18. ***<https://en.wikipedia.org/wiki/Photo-essay> – *Photo Essay*, 26.7.2015.
19. Juliano Ribeiro Salgado (2014). *The Salt of the Earth*, Decia Films, France, Brasil
20. Evangelo Costadimas (2012). – *Why Street Photography is not Documentary Photography*, dostupno na :<http://street-photography-manifesto.tumblr.com/post/24670707296/essay-why-street-photography-is-not-documentary> , 20.7.2015.